

Rapportage

Project:

Digitaal Offerteboek Groenblauwe Diensten

September 2011

0. Introductie

Deze rapportage bevat de belangrijkste ervaringen en conclusies opgedaan binnen het project 'Digitaal Offerteboek Groenblauwe Diensten'. Het is in september 2011 opgesteld door de 'werkgroep', bestaande uit:

- Joep Hermans, Vereniging Innovatief Platteland (opdrachtnemer)
- Gerard de Baaij, De Baaij Advies (uitvoerder gebiedsofferte Loobeekdal)
- Ron Janssen, Plattelandscooperatie Peel & Maas regio (uitvoerder gebiedsofferte Klavertje 4)
- Paulien Sijbers, Arvalis (projectleider).

1. Samenvatting proces totstandkoming www.groenblauwedienstenlimburg.nl

Gedachten van vijf jaar geleden

De agrariër is van oudsher de beheerder van het cultuurlandschap. Hij kan het toch net zo goed doen als een terrein beherende organisatie? Zeker omdat zij terrein beherende organisaties de nadruk leggen op de aaneengesloten natuurgebieden. Hij kent het gebied op zijn duimpje en heeft zelfs het materieel al. En geen hoge overhead kosten. De agrariër zijn werkweek bestaat ook nog eens uit zeven dagen, en van negen tot vijf werken is sowieso al geen optie met een agrarisch bedrijf. Mocht er dus iets aan de hand zijn met het vee dat in zijn extensief grasland staat, of het raster is stuk, dan kan hij direct tot actie over gaan. Als het om grotere gebieden gaat kan ook een groep agrariërs het werk en de subsidie verdelen. En zijn al enkele voorbeelden van. Er zijn ook bewoners van het buitengebied die hier in zouden meewerken.

Steeds meer agrariërs zien groenblauwe diensten als een mogelijke aanvulling van hun bedrijf, mogelijk in samenwerking met andere bewoners van het buitengebied. Daarnaast vinden ze het belangrijk dat het landschap in de omgeving er goed uitziet; dat is toch het visitekaartje van je bedrijf en je streek. Tot slot kan subsidie voor het beheer van natuur en landschapselementen ook een stukje zekerheid bieden.

Er is al een Catalogus Groenblauwe Diensten waar alle ingrediënten in zitten; een toolbox van werkzaamheden met een prijskaartje eraan. De combinatie van bepaalde werkzaamheden zou een dienst kunnen zijn. Deze diensten zouden dan goedgekeurd moeten worden door de Europese Unie. Want zonder die goedkeuring is subsidie niet mogelijk.

Hoe moeten we die agrariërs hier nu over informeren en bij betrekken? We willen elementen die 'vroeger' aanwezig waren weer terug brengen. Wie weet beter wat er vroeger was dan degene die er woont? De agrariërs moeten betrokken worden bij wat er gaat komen. Ze moeten zelf kunnen aangeven wat ze waar zouden willen realiseren; een soort offerte aanbieden aan wie ervoor wil betalen (Gemeente of waterschap? Provincie? Of zelfs bedrijven).

Een offerteboek met een basis draaiboek over het proces, om tot een goedgekeurde offerte te komen, moet hun de nodige informatie geven om een offerte op te stellen. Alleen of met enkele collega's. Een laagdrempelig middel, dat op eenvoudige wijze inzicht geeft in de mogelijkheden en het proces.

Het projectplan 'Digitaal Offerteboek Groenblauwe Diensten'

Rond 2005 begon het een onderwerp van gesprek te worden in Limburg: groenblauwe diensten. Bovenstaande gedachten maakten dat Natuurlijk Platteland Limburg, Vereniging Innovatief Platteland, Provincie Limburg, DLG, Taskforce Multifunctionele Landbouw, Waterschap Peel en Maasvallei, Arvalis, De Baaij Advies, Stichting de Marke, Plattelandscoöperatie Peel & Maas regio, en anderen in gesprek raakte over een eenvoudige manier om groenblauwe diensten in de praktijk te gaan brengen.

Hiervoor hebben ze een projectplan opgesteld. De gedachten werden concreet gemaakt door aan te geven dat een project de volgende resultaten zou opleveren:

- Een interactieve website; het digitale offerteboek groenblauwe diensten
- Een draaiboek om tot de realisatie van een groenblauwe dienst te komen
- Twee 'gebiedsoffertes', waar de website en het draaiboek getest en geoptimaliseerd worden.

September 2009 was de volledige financiering van het project rond, en kon er van start worden gegaan.

Synchronisatie

Op het moment dat het project van start ging was er nog geen zekerheid over de termijn waarop een eventuele subsidieregeling groenblauwe diensten Limburg er zou moeten zijn. De gebiedsoffertes werden echt gezien als pilots en de ontwikkeling van de website als drijfkracht om tot een regeling en een fonds te komen om het te financieren. In het begin van het traject is er dan ook veel gepraat over een subsidieregeling en een fonds, hoe ze dat in Overijssel en Noord-Brabant hadden geregeld, etc. Maar het was niet onze opdracht om een subsidieregeling groenblauwe diensten te realiseren. En voorop lopen met een pilot kan als voorbereiding dienen, maar het risico bestaat ook dat er onnodig werk wordt verricht.

Tot de gunst van de kwaliteit van het projectresultaat heeft Gedeputeerde Staten Limburg halverwege 2010 besloten de subsidieregeling groenblauwe diensten op te gaan tuigen en een bijbehorend landschapsfonds. En ze besloten ook dat haast geboden was. De subsidieregeling is in juli 2011 opengesteld. De ontwikkeling van de subsidieregeling overlapte volledig met de het pilotproject. De uitvoerders van het project hebben daarom telkens afstemming gezocht met degene die aan de subsidieregeling werkten (provincie, LLTB en IKL). Hier hebben telefoongesprekken, mails en een handvol overleggen voor plaatsgevonden. Wij zijn ervan overtuigd dat dit de kwaliteit van beide 'producten' ten goede is gekomen.

Deze 'synchronisatie' heeft gevolgen gehad voor de resultaten van het project. Ze zien er anders uit. Het woord 'offerte' is bijvoorbeeld helemaal verdwenen. Reden is dat het vanuit de regeling gezien op een website alleen mogelijk is om de mogelijkheden te bekijken voor groenblauwe diensten. Offertes aanbieden hoeft niet. Je kunt nu kiezen uit minimaal vier pakketten, afhankelijk van waar je perceel ligt. En daarvoor vul je een aanvraagformulier in. Er is nog wel aandacht voor maatwerk en benadering vanuit het gebied in de regeling, door middel van de inzet van veldmakelaars. Uiteindelijk bereiken we hiermee hetzelfde doel, maar het is gewoon net iets anders dan wat we van tevoren bedacht hadden. De uitvoerders van de 'gebiedsoffertes' hebben wel alvast de schoenen van de veldmakelaars aangetrokken en hebben de website getest met een aantal ondernemers. Daarnaast is er ook de mogelijkheid voor particulieren en bedrijven om zelf via de regeling te investeren en extra financiële steun te krijgen middels de subsidieregeling. Mogelijkheden waar vraag naar was, en welke nu worden beantwoord.

Dat is niet erg; het heeft juist een beter resultaat opgeleverd dat volledig aansluit bij de realiteit van de subsidieregeling.

2. Beschrijving van de pilots

A. Loobeekdal

Uitgangssituatie

Het project 'Loobeekdal' is een van de 24 zogenaamde Integrale Gebiedsuitwerkingen van de provincie Limburg, die voorzien in de realisering van de doelen van het uitvoeringsprogramma Platteland in Uitvoering tussen 2007 en 2013. In het Loobeekdal komen meerdere (reconstructie)doelen samen. Eind 2015 dient de herinrichting van het Loobeekdal gereed te zijn.

Er staat veel te veranderen in het Loobeekdal, waar de beek anders komt te liggen. De hele situatie wijzigt, en voor iedere grondeigenaar die hier gevolgen van heeft zal een passende oplossing moeten worden bedacht. Groenblauwe diensten zouden hier een uitkomst kunnen bieden op gronden die te nat zijn voor primaire landbouw. Dat is de reden dat voor deze pilot is gekozen.

Aanpak

Bij de start van het project 'Digitaal Offerteboek' heeft Gerard de Baaij, De Baaij Advies, terstond contact gezocht met Martijn Schraven, Waterschap Peel en Maasvallei die verantwoordelijk is voor de uitvoering van het gebiedsplan. Voor beide partijen was het vrij snel duidelijk dat groenblauwe diensten een uitkomst zouden bieden voor ondernemers met grond in dit gebied. Martijn Schraven heeft de mogelijke scenario's voor groenblauwe diensten uiteengezet in een zeer bruikbaar document voor dergelijke processen, zie [bijlage 1](#).

Het plan van aanpak was dat groenblauwe diensten pas aan de orde zouden worden gesteld als alle gesprekken met ondernemers over de grond hadden plaatsgevonden. De laatste gesprekken hebben eind zomer 2011 plaatsgevonden. De gebiedsaanpak is daardoor nog niet volledig tot uitvoering gekomen binnen de projectperiode. Desalniettemin zijn er een aantal ervaringen opgedaan welke in hoofdstuk 3 zijn uiteengezet. In [bijlage 2](#) is een kaart te zien van het Loobeekdal.

B. Klavertje 4

Uitgangssituatie

'Klavertje 4' is een gebied van zo'n 5400 hectare. Het ligt ten noordwesten van Venlo tussen de snelwegen A67 en A73. In het gebied worden mogelijk nieuwe ingepaste bedrijventerreinen ontwikkeld voor met name (internationale) bedrijven in de agri-logistieke sector.

Deze plannen hebben een ingrijpend effect op het gebied en de directe omgeving. Dit gebied is gekozen als pilot om voor een stukje landschappelijke inpassing te zorgen.

Aanpak

In september 2010 heeft een gesprek plaatsgevonden met Bureau Heusschen*Copier, waar de werkgroep 'Digitaal Offerteboek' samenwerking zocht om doelen van beide partijen te realiseren. Heusschen*Copier was toentertijd bezig met het Landschapsplan Klavertje 4. Opdrachtgever DCGV had als uitgangspunt dat afspraken duurzaam moeten zijn. De intentie voor groenblauwe diensten is om afspraken te maken voor 6 jaar, zoals

met de SNL (voorheen Programma Beheer). Dit werd niet als duurzaam beschouwd. Dit betekende dat we binnen het landschapsplan toch geen groenblauwe diensten konden realiseren. De enige manier waarop dit toch mogelijk zou zijn is om functieverandering toe te passen en een groenblauwe diensten pakket af te sluiten op dat betreffende perceel. Nadeel hiervan is dat landbouwgrond verdwijnt, en dat staat haaks op belangen van de agrariërs en de Verklaring van Roermond. De werkgroep heeft er daarom voor gekozen om de pilot niet binnen de grenzen van het Landschapsplan Klavertje 4 plaats te laten vinden, maar er net buiten.

In de loop van 2011 heeft Ron Janssen, Plattelandscoöperatie Peel & Maas regio, verschillende oriënterende gesprekken over groenblauwe diensten gehad met ondernemers en anderen in de regio over hun mogelijkheden en met hulp van de website. In september 2011 zijn een viertal aanvragen ingediend bij het veldloket groenblauwe diensten Limburg in en om het beekdal van de Grote Molenbeek. Zie kaart van aanvragen in [bijlage 3](#).

3. Conclusies over de aanpak in de pilotgebieden

A. Loobeekdal

- Groenblauwe diensten bieden bij de herinrichting van een beekdal de mogelijkheid aan ondernemers om grond die gedeeltelijk of geheel niet meer geschikt is voor regulier landbouwgebruik toch:
  - Voor de landbouw te behouden;
  - In eigendom te houden;
  - En een vergoeding te krijgen voor inrichting en beheer van blauwe diensten
- Waterschap Peel en Maasvallei was erg enthousiast om samen op te trekken omdat de resultaten van de herinrichting nog verder worden geoptimaliseerd door groenblauwe diensten. Het biedt ondernemers namelijk een alternatief tegen de grond omzetten naar natuur of zelfs verkopen aan terrein behorende organisaties.
- *Tijdens de voorverkennende gesprekken blijkt voldoende interesse naar GBD.*
- *Omdat herverdeling van de gronden nog niet heeft plaats gevonden kan er nog geen oordeel worden gegeven over de aansluiting van GBD op de bedrijfsvoering. Theoretisch zijn er wel kansen voor het afsluiten van passende GBD. Dit moet in de praktijk nog blijken.*

B. Klavertje 4

- Voornemen was om de pilot onderdeel te laten zijn van de landschappelijke inpassing van Klavertje 4 vanuit het Landschapsplan. Aangezien de uitvoerder van dit grote plan de overeenkomsten groenblauwe diensten onvoldoende duurzaam vond, is de aansluiting bij dit lopende proces niet gelukt. Daarom hebben we de pilot laten plaatsvinden in een ruïn gebied aan de rand van Klavertje 4. Hiermee is deze pilot een autonoom project geworden, voorloper op de uitvoering van en buiten het Landschapsplan.
- Groenblauwe diensten worden omarmd in het gebied als ondersteuningsregeling voor bestaande landschapselementen. Proces om nieuwe elementen aan te leggen vergt meer energie en zal in het vervolg leiden tot meer resultaat.
- De ingekleurde zones stroken niet overal met de werkelijk aanwezige en gewenste landschapswaarden. In veel gevallen werkt het te beperkend. Dit zou ruimer geïnterpreteerd moeten worden met hulp van de veldmakelaar. De pakketten zelf sluiten goed aan en gaandeweg er meer gesprekken plaatsvinden zullen wellicht

andere pakketten wenselijk worden. Of deelnemers zullen meer input willen in wat er gerealiseerd wordt, en hoe. Althans, waar dit binnen de doelen van de regeling speelt en waar het het landschap ten goede komt.

- Perceelsdekkende pakketten zoals extensief grasland zouden op bepaalde plekken gewenst zijn. Echter, nu de budgetten nog beperkt zijn is het wenselijk om meer met randen e.d. te werken. Dan kunnen er namelijk meer mensen meedoen en wordt een groter gebied bediend.

4. Verder met dergelijke gebiedsprocessen

De bereidheid tot transitie naar meer 'natuur- en landschapsboeren' en hoe dit te stimuleren.

In ons slotakkoord van het project Digitaal Offerteboek Groen Blauwe Diensten, gebruiken we de kreet:

De sector aan zet!, samen met...

Groenblauwe diensten leveren producten op. Producten waarbij niet bij voorbaat gedacht moet worden aan de schappen van de supermarkt, maar producten die we aanduiden als natuur en landschap en een fijne leefomgeving voor mens en dier. Een aantrekkelijk agrarisch cultuurlandschap, een soortenrijk grasland, een poel, knotbomen, een mooie boerderij met nabij een hoogstamboomgaard, enz. Deze producten dragen bij aan onze menselijke behoeften: gezondheid, ontspanning, rust, natuurbeleving en aan onze maatschappelijke behoeften; natuur en landschap.

De boer en tuinder is zolang hij bestaat, dus zeg maar even voor het gemak sinds onze jaartelling, de bewerker van de grond en inrichter van ons agrarisch landschap. In al die eeuwen zijn de technieken en landbouwmethodes sterk ontwikkeld en zijn er meer en andere producten ontstaan. En zo is dat ook met de producten natuur en landschap die de boer en tuinder kan voortbrengen. Een nieuw product in een nieuwe markt. Een product voor de maatschappij, waarvoor gewoon betaald wordt.

Het is aan de landbouwer en andere grondgebruikers zelf of hij deze nieuwe producten wilt ontwikkelen en leveren door het verzorgen van Groen Blauwe Diensten. De markt is inmiddels (goeddeels) gecreëerd. Het is aan de boer zelf of hij die markt wil bedienen. Hij is aan zet!

In het artikel in Landwerk (nr. 4, 2011, zie bijlage 5) over multifunctionele landbouw, worden voorbeelden gegeven over levering van diensten en producten in een maatschappelijke context in een nieuwe markt. Het beschrijft tevens de successen in de bedrijfseconomische effecten.

In onze ogen is het een kwestie van vraag en aanbod. Door de regeling GBD is de vraag gecreëerd. Het aanbod kan worden gestimuleerd door een goede PR en voorlichting. Niet ieder landbouwbedrijf en andere grondeigenaren zullen zich geschikt achten voor GBD, omdat het niet of minder in de bedrijfsvoering past. Net zoals dat niet ieder kippenbedrijf zal denken aan varkens als nevenproduct. Het is maar net hoe de grondgebonden landbouwer zijn kansen ziet met GBD. Wie de klomp past, trekt hem aan. Het gaat daarbij om het bedrijfseconomisch resultaat en niet om een gunst aan de maatschappij. Maar het gaat ook om zelf vol trots te werken in dat prachtige landelijke decor, waarin en waarvoor je werkt! Vele mensen zullen er mede van genieten. En dat is de gunst aan de maatschappij.

Goede voorbeelden en goede prijzen helpen boeren, tuinders en grondeigenaren besluiten GBD te verzorgen en overeenkomsten te sluiten. De landbouwsector (LTO, LLTB) is aan zet om als branchevereniging de kansen en voordelen van GBD bij de boeren en tuinders onder de aandacht te brengen. Het is niet een zaak van de (terugtrekkende) overheid om PR en werving te verzorgen, omdat dat lijkt op een uitvoeringsprogramma van overheidsbeleid waarbij de boer nodig is. De overheid heeft vandaag de dag een voorwaardenscheppende taak en rol.

De website GBD is er al. De bezoekers moeten nog komen. Ambassadeurs uit de sector (lees vanuit de producten natuur en landschap: dus de boeren zelf, veldmakelaars, natuur-, landschaps- en landbouworganisaties) zullen aan de keukentafel (met laptop) en bij bijeenkomsten steeds de kansen en mogelijkheden van deze nieuwe producten onder de aandacht moeten brengen.

Kortom: marktwerking, de sector zelf, goede prijzen en ambassadeurs zijn de trefwoorden voor meer 'natuur- en landschapsboeren'.

Belangrijke voorwaarden en succesfactoren voor resultaten in geheel Limburg

Kenmerken van voorwaarden en succesfactoren voor nog meer resultaten komende tijd liggen in de maat. Hier bedoelen we mee de menselijke maat en eigenheid. Kennelijk is het zo dat wanneer omgevingen, sociaal zowel als fysiek, te grootschalig, niet meer te overzien worden en geen eigenheid/herkenning meer hebben, er een negatieve spiraal kan ontstaan: mensen raken anoniem en vervreemd, trekken zichzelf terug en gaan zich onthecht en egoïstisch gedragen. Dat roept vervolgens regelgeving en sancties op....met het voortzetten van de spiraal.

De publieke sector moet terug naar de menselijke maat. In het verleden hebben schaalvergrotingen, verzakelijking en privatisering geleid tot vervreemding. Zorg, onderwijs en sociale woningbouw zijn steeds meer organisaties vóór mensen (bestuurders weten wat goed is voor ons!) geworden, in plaats ván, met en door mensen.

In de wet- en regelgeving over natuur en landschap, waarin de provincie een belangrijke rol speelt is de menselijke maat vaak uit het oog verloren. Alleen al de hoeveelheid aan regelingen en dan ook nog de taal en communicatie staat ver weg van menig burger en boer. Het past niet meer in de menselijke maat.

De website GBD probeert met eenvoud de ingewikkelde materie te communiceren. De veldmakelaar zal vervolgens zorgen voor de menselijke maat aan de keukentafel. Wij verwachten dat resultaten in geheel Limburg mogelijk zijn door de menselijke maat te erkennen, herkennen en daar op in te spelen.

Hoe de gebiedsaanpak verder kan worden uitgerold

De gebiedsaanpak wordt ingegeven door het inzetten van veldmakelaars. De veldmakelaars kennen het gebied en haar inwoners. De veldmakelaars hebben ieder hun 'focusgebied'. Zij zijn de sleutel voor gebiedsaanpak, omdat zij het gebied kennen, het landschap kunnen 'lezen', de 'taal' spreken en hiermee dit gebied vertegenwoordigen. Organiseer een goed team van veldmakelaars en laat de veldmakelaars ook slimme samenwerkingsverbanden maken tussen boeren en verzorg op deze manier de gebiedsaanpak.

Hoe de GBD duurzaam kunnen worden ingezet.

Het is van de betalende organisaties (provincie, gemeenten en waterschappen) afhankelijk om duurzaam GBD te realiseren. In deze economisch ongewisse tijd, waarbij het niet vanzelfsprekend is dat er continuïteit is in de financiering van de GBD is het voor de boer en tuinder lastiger om de juiste keuzes te maken. Een poel aanleggen of een

bomenrij dat niet zomaar weer is weg te denken in het landschap, zonder uitzicht op een duurzame financiering, is een lastige keuze. Een gemeenschappelijke intentieverklaring van provincie, gemeenten en waterschappen zouden helpen. Wij willen dan ook graag de aanbeveling doen om een dergelijke intentieverklaring op te stellen.

Samen werken aan een landschap en natuur waar we trots op mogen zijn!

Bijlage 1: Mogelijke scenario's groenblauwe diensten bij herinrichtingen van beken

1	2	3	4	5	6
Toekomstige vorm van landgebruik in het kader van plan Loobeekdal	R.O.	Financier van de inrichting van het perceel in het kader van plan Loobeekdal	Mogelijkheden maatwerk beheer	Gaat het om een groene Dienst of blauwe Dienst	Denk aan:
EHS C, in eigendom en beheer SBB	Functieverandering	Financier is Rijk	Beheer conform Programma Beheer	n.v.t.	"Traditionele" natuurontwikkeling door natuurbeherende instantie (de "Schotse Hooglanders")
EHS Cp, in eigendom en beheer boer	Functieverandering	Financier is Rijk	Beheer conform Programma Beheer	n.v.t.	"Traditionele" natuurontwikkeling, maar dan door de boer zelf
EVZ in eigendom en beheer bij gemeente	Functieverandering	Financiers zijn gemeente, provincie en PPS	Beheer is aan gemeente.	n.v.t.	"Traditionele" natuurontwikkeling door natuurbeherende instantie/gemeente zelf.
EVZ in eigendom gemeente en beheer boer	Functieverandering	Financiers zijn gemeente, provincie en PPS	Beheer conform maatwerkafpraak van PL Martijn/Gerard en eigenaar gemeente en beheerder boer.	Blauwe Dienst is niet aan de orde. Groene Dienst is aan de orde in vorm van natuurbeheer van het perceel EVZ.	Natuurontwikkeling met inschakeling boer voor beheer. Bijv. extensief (nat) graslandbeheer, beheer landschapselementen en poelen, etc.
EVZ in eigendom en beheer boer	Wel of geen functieverandering, keuze is aan boer.	Financiers zijn gemeente, provincie en PPS	Beheer conform maatwerkafpraak van PL Martijn/Gerard en beheerder boer.	Blauwe dienst is aan de orde in de vorm van afkoop waardedaling van de grond gevolgd door vernatting. Groene Dienst is aan de	Agrarisch natuurbeheer, net als hierboven extensief graslandbeheer, landschapselementen, poelen, etc.

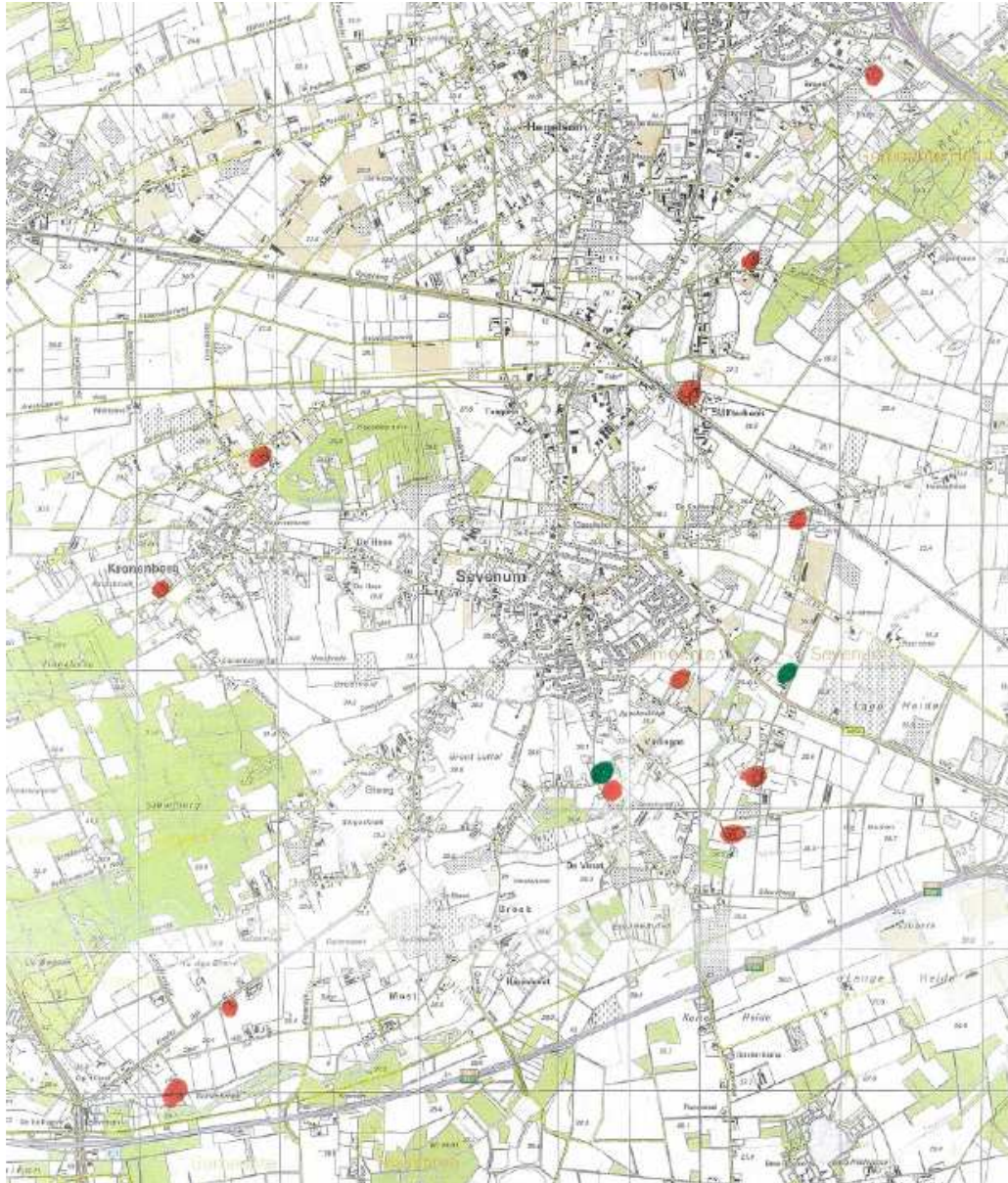
				orde in de vorm van beheer van het perceel als onderdeel van de EVZ.	
1	2	3	4	5	6
Toekomstige vorm van landgebruik in het kader van plan Loobeekdal	R.O.	Financier van de inrichting van het perceel in het kader van plan Loobeekdal	Mogelijkheden maatwerk beheer	Gaat het om een groene Dienst of blauwe Dienst	Denk aan:
Blijvende landbouw met financiële compensatie van de gebruiksbeperking (in geld of grond)	Geen functieverandering, wel gebruiksbeperking	Financiers zijn provincie, gemeente, WPM en PPS	Beheer conform maatwerkafpraak PL Martijn of Martijn/Gerard en boer	Blaauwe dienst is aan de orde in de vorm van afkoop waardedaling gevolgd door vernatting. Groene Dienst is aan de orde in de vorm van een plus voor soorten op het perceel.	Agrarisch gebruik, met kansen voor een plus in groene diensten (akkerrand, landschapselement, weidevogelbeheer, etc.)
Blijvende landbouw met behoud gebruik door inzet technische maatregelen (peilgestuurde drainage, ophogen, bemalen)	Geen functieverandering, gebruiksbeperking opgelost met techniek, c.q. productie verhoogd.	Financier is WPM (bij een netto productieverhoging wordt een 10% bijdragen van de boer gevraagd).	Beheer conform maatwerkafpraak PL Martijn/Gerard en boer	Blaauwe dienst is niet aan de orde want vernatting is opgelost. Groene Dienst is aan de orde in de vorm van een plus voor soorten op het perceel.	Normaal volwaardig agrarisch gebruik, met kansen voor een plus in groene diensten (akkerrand, weidevogelbeheer, etc.)
Blijvende landbouw waar geen effect van vernatting optreedt	n.v.t.	n.v.t.	Beheer conform maatwerkafpraak Gerard en boer	Blaauwe dienst is niet aan de orde want geen vernatting. Groene Dienst is aan de orde in de vorm van een plus voor soorten op het perceel.	Normaal volwaardig agrarisch gebruik, met kansen voor een plus in groene diensten (akkerrand, weidevogelbeheer, etc.)

Bijlage 2: Kaart Loobeekdal

Bijlage 3: Kaart Klavertje 4

Groene stip = aanvraag ingediend

Rode stip = potentieel, bv wijzigingsverzoek ingediend om aanvraag mogelijk te maken.

Bijlage 4: Artikel Landwerk